

A KIS ÚT

„— Valahányszor felvetődött bennem a levélírás gondolata, mindig egy másik énemmel találtam szemben magamat, amelyik ilyenkor kegyetlenül rám olvasta, hogy csak dicsekedni akarok lelki problémáimmal, azt akarom, hogy az átlagnál különbnek tartsanak... Ez az én szememben oly visszatükröző, aljasnak megvetendőnek tűnik fel, hogy ebben az esetben a legbűnösebbnél is utolsóbbnak tartanám magam. Ettől a kettősségtől most sem tudok szabadulni.“

Ez a kettősség bizonyos fokig mindenkiben megvan, aki csak kissé is tudatos életet él. Mindenki van egy *én*, aki cselekszik, és egy másik *„én“*, aki mosolyogva vagy félve, szégyenkezve vagy megvigasztalódva, gyanakodva vagy reménykedve nézi és értékeli ezt a cselekvést. Ez abból származik, hogy van bennünk egy öntudatlan világ és van egy tudatos. Érzéseinket, cselekvéseinket jórészt az öntudatlan világ irányítja, öntudatos világunk pedig kritikát gyakorol e cselekedetek és indítások felett.

A komolyan törekvő, felelősséget ismerő, azaz *tudatosan* élő ember sokszor kerül abba a helyzetbe, hogy megdöbbenve kérdezi magától: „Lehetséges ez? Ezt tettem? *Én* tettem így? *Igy* tettem? *Ezért* tettem?“ És bizony sokszor szégyenkezik cselekedetei miatt...

Hogy ez a szégyenkezés ne legyen beteges önkínzás, hanem termékeny önmagára-ébredés, annak két alapfeltétele van: az alázatosság és az egyszerűség.

Az *alázatos* ember az igazságnak megfelelően akarja ismerni önmagát és azt akarja, hogy más is ilyennek ismerje. Az igazság pedig jelen esetben, hogy minden *erőves* emberben nem két, de *sokféle* „*én*“ van, melyek közül hol az egyik, hol a másik érvényesül. De mind-egyik *én* vagyok. Aki csak a

manifesztálódó jót vállalja el „*én*“-je gyümölcsének, a rosszat pedig, amit tesz, azzal intézi el: „nem értem magam“, „nem ismerek magamra“, „nem *én* voltam“, „mintha más cselekedett volna általam“ — abban idővel egészen beteges magatartás fejlődhet ki. Úgyszólván teljesen kettészakadhat az „*én*“-je. Ezt a kettészakadást mozdítja elő, aki hibáit vagy bűneit olyan tulságosan megbélyegzi (aljas, megvetendő, utálatos, legutolsó, förtelmes), hogy végül is odajuthat, hogy az önszeretet egyszerűen felmenti a bűntudat alól: „Nem, te nem vagy, nem lehetsz ilyen! Ez nem te voltál!...“

Az *egyszerűség* erénye: komoly törekvés e kettősség kiküszöbölésére. A lélek legyen egyszerű! Az Isten is egyszerű, a léleknek is egyszerűnek kell lennie. Ennek az útja: keresni és szeretni azokat a lehetőségeket, amelyek öntudat alatti énemet felfedik tudatos énem előtt, azaz: komoly önismeretre tenni szert — a tudatomba kerülő rosszat nem tulajdonítani másnak, hanem magamnak, a bennem levő jót viszont Istennek, jó nevelőimnek, alkalmazott jó módszereimnek — a rosszal való megküzdést pedig türelmesen, állhatatosan, Istenben (és nem magamban) bízva megkezdeni.

Ha ráébredek, hogy „problémáimmal csak dicsekedni aka-

rok, azt akarom, hogy „másoknál különbnek tartsanak“, akkor mosolyogva kell megállapítanom: „Lám, nem is tudtam, hogy még ilyen gyerekesen hiú vagyok, — kell nekem a tamitó bácsi dicsérete, de úgy látszik kell, kicsi vagyok még — nem baj, majd felnövök — nem vétkes dolog ez a probléma-felvetés, megcsinálom — és ha majd azt gondolják, vagy mondják, hogy hiú és hengegő vagyok, nem sértődöm meg, hanem igazat adok nekik.“

Sokkal többet ér el így, mint hogyha vágyát „aljas“-nak tartva tudat alá nyomja, ahol az tovább gyakorolja feszítő és nyugtalanító hatását.

A lelkiélet útja csigavonal alakjában vezet fölfelé. Hosszú ideig cipeljük magunkat — azt hittük — előre, egyszerre csak ugyanazt a tájat látjuk magunk előtt. Elcsüggedve azt hisszük, hogy ime egy helyben topogtunk, pedig már sok száz métert emelkedtünk, de — csigavonalban járunk! f.

NAPLÓ

JULIEN GREEN 1900-ban született és tizenhat éves korában tért a protestantizmusból a katolikus vallásra, „a visszatérés minden gondolata nélkül“. Mint maga mondja, „a hit árnyékában nőtt föl, mert hiszen a halálon innenről nézve a hit árnyék“; Pascal volt rá döntő hatással: „El sem tudom képzelni, mi lettem volna, ha nem találkozom vele — írja. — Tizenöt éves koromban térdénállva olvastam a *Mystère de Jésus*-t“. Később fokozatosan levetkezte a „janzenista rigorizmust“, de — saját vallomása szerint — máig vannak „janzenista órái“ s egyik-másik aggályában ma sem nehéz fölfedeznünk, bár küzd ellene, a Port-Royal szellemének sugalmazását. Szeme olykor mintha túlságosan is a bűnre, akarata mintha szinte megbabonázottan a bűntől való menekülésre irányulna és értelmi meggyőződése ellenére a szívével mintha ott s abban is bűnt gyanítana, ahol annak nyoma sincs s ahol egyedül a mi magatartásunktól függ, hogy valami, ami magában közömbös, bűnössé válik-e. A Kisértő, úgy érzi, állandóan itt jár körülöttünk a világban; szorongva hallgatja suttogását. Vonzódik mindenhez, ami rejtelmes, ami meghaladja a köznapi érzéki tapasztalást; de nem „csodákat“ kerget s nem játszik, mint sok modern regényíró, hanem annak a láthatatlan világnak a nyomait s üzeneteit kutatja, amelyet semmivel sem érez kevésbé valóságnak a láthatónál. Ott, ahol a fölületes olvasó csak fantasztikumot vél nála, Green világának avatottabb ismerője egy metafizikai, sőt vallási meggyőződés megnyilatkozását látja.

Megnyilatkozását, de sosem szándékos dokumentálását. Julien Green hitének őszintesége, e nagy templomjáró vallási élményének mélysége felől nem lehet kétség. „Hiszgem — írja — mindazt, amit az Egyház hinnem elém ad, és nemcsak azt hiszem, amit ma tanít, hanem eleve aláírom mindazt, amit valaha mint hiendőt tanítani fog“. Azt azonban, hogy az irodalmat, a regényírást hite igazolására, védelmére vagy bizonyítására fordítsa, mindig elhárította magától. Amikor egyszer azt kérdezték tőle,